

Mbilhni qe te Korhni.

KOHETORÉ É SHKENCES ^(*)

PERNDRYSHIM É PERMIRESIM I KAFSHEVÉ.

DUKÉ zghédhur ato me te mirat kafshe qe te perzjéhén bashke, é duké leshuar me n' ane ato te ligat, arhijtin sot per sot n' Évropé te

^(*) Per ata qi s' kane kenduar numerat é vjétera te Albanies: Shkence d. m. th. fr. science, tq. fén, arq. épistimi. — Kohetoré (chronique) i thone dikujvé te shkruar perni ghera te kohes tanishmé.

kéne nga ghithe menyret kafshe te bukura, te hieshma, te shendosha é mé vlére. Jane kréjtur n' Evrope qindera shoqerira qi perkujdésén te perndryshojne, te permiresojne é te shpién perpara randzat é kafshevé. Mé ate menyre arhijtin te kéne kuaj te gléte, te holhe, te hieshm é te rhépte, porsi langoñ ; zoq mé ç' do menyre nghyrash, si s' kish pjélhe dhéu. Ashtu prape. duké zghédhur lopet me te mira é duké i perzjére mé me te miret déma ; é, préj atyre víçevé qi lindén, duké zghédhur me te miret, duké i rhitur mé kujdés é duké i leshuar bashke ; é pa u-lodhur duké perseritur kete zghédhjé, — arhijtin, si per trégim ne Holhande, te kéne lope qi japin ghér 40 litra qumusht ditén.

Jo vétem i permiresojne mé kete menyre kafshet, po disa édhé i perndryshojne faré, duké i kryqezuar mé égersira. Ashtu pra arhijtin te kéne qéna ghysme ujq, macé ghysme tigre, éttj.

Ne Shqiperi, bésoñ sé faré te paket jane ata qi i a kuptojne rendesine permiresimit kafshevé, rendesi é madhé per trégerine. Lé te marim, per trégim, kendézet é Bératit. Ghithe Shqipe-taret bésoñ te i a u kéne ndeghuar émerin. Kendézi i Bératit esht i math afro sa ñe dash i ri, é ka trupin te bukur, écjén te madhesh-tueshm, é ñe zé te ghere é te emble qe é mban shume é é çon lark. Po randza é kendézev é Bératit dite per dite po prishét é po humbét, sé s' perkuj-dését ñéri as t' a shtoñe as t' a permiresoñe. Lé te perpiqét ñéri t' i mblédhe, t' i zghédhe, é ata te zghédhurit t' i shtoñe, édhé Shqiperia ka per te pasur pa ndyshim me te bukuren randze kendézesh. Ate qe thom per permiresimin é kendézev é, thom per shume te tjéra kafshe ; si, per trégim, qénat é Laberise, mé fame qe ne kohet é vjétera nene émer *qéna Molhose* ; si kuajt é Muzéqése, te cilet kane rene shume sot ; si cjépet é Koloñes, aqe te hieshm, ner te cilet ndodhén (bésoni !) te mbedhén afro sa ñe gomar. Lé qe Shqipe-taret s' kuptojne rendesine é kesaj puné, po s' ka ne as ñe kuvérne qi te jape si

ghétke çenimé é suma te shendosha atyrévé qi kafshet me te bukura.

[Mjérisht, ngushtesia é vendi na shtrengon te qendrojme ketu ; po kémi per te folur prape ndzjérin permi kete çeshtié.]

TE RA SHKENCETARÉ.

Mbas shtétésise perviteshmé qi u-çpalh tani shpéjt ne London, populhi i kryeqytétit Inglise, ne 1897 ish 4.484.717 fyromash. Lindjét jane 30 per 1000 ; vdékjét 17,7 per 1000. Vdékjét é foshnave me te véghel sé mot mot jane 158 per 1000. Nga 1887 ne 1896, vdékesia ne London ka qene m' é paket sé ne Paris, Brussel, Amsterdam é Kopenhage. Ne 1897, vdékesia ushtua me shume sé ne Brussel, Amsterdam, Kopenhage, Berlin é Rome. Por eshte prape m' é paket sé ne Paris. (Nga *Saturday Review*.)

Rusia ka qelhim te bashkoñe Balhtiken mé Détin é Zi, nga Riga ne Kérson. Nga shkaku i lumeñve Dvine, Bérézine, é Dniéper, s' do te jéte névoje te çahét me shume se 200 mijmétra kenél. Do te kushtoñe 200 mijoné rubla (790 mijoné frenga), é do te muntñe te mharohét ne 5 vjét é siper.

Me é vjétera é perkoheshmé é dhéut eshte *Tsing-Rao*, é cila dél ne Pékin, kryeqytét te Kines, ñe hère ne muaj, qe nga 1400 vjét (kendoni mire : ñe mij é katre qint !). Eshte sot pun' é provuar qe Kina é ka ñohur shtypeshkrimin qe n' ato me te vjéterat kohera. «Evropa, thote ñe shkencetar frenk i quajtur *Paul d'Enjoy*, ish kréjt é ngulur ne égersi, kur Kinézet kane zene te punojne shkencat é mjéshterite, é te shkr:rajne é te pershtypin biblha.»

Mbas ñe numerimit ri qe ka bere Zoti *von Glasenapp*, dréqtuar i mesimit Astronomise ne Univérsitét te Shent-Pétersburgut, drita é djélhit zbrét mbi dhé ne 8 minuta, 20 te dyta é 8 te tréta, do mé thene ha 298.500 mijmétra ne 1 te dyte.

É perkoheshmia ghérmanisht *Das Wetter* ngréhu shtétésin' é ditevé mé shi é mé djélh n' Évrope. Spaña eshte vendi me i djélhuar : ka djélh, ne mjét, 3000 ore ne vit. N' Itali, 2300 ore ; ne Ghérmani 1709 ; n' Inqli, vétém 1400, me pake sé ghysma é Spañes.

KOHETORÉ É BUJUESISE.

PATATIA.

PATATÉN é solhi per te paren hère n' Évrope, nga malét é Andevé t' Amérikes, ñe shok i détetarit inqlis Walter Raleigh, me 1586. Shume kohe, as ñeri s' dèshi te haje, dhe é leshonin patatén per kafshet. Vétém té shkëkulhi xviii, ñe mjék ushterié i quajtur Parméntier, u-perpoq é arhijti te klhase zakonin e ngrénjés patatés, é ky zakon u-forcuca é u-vendos faré kur mbréti Lhudoviku i xvi é lartoj patatén ghér ne mesalhe te tij.

Té ne ne Shqipéri, si é rtheyém té ñe artikúlhi frenghisht qe çpalhme ca muaj me pare (shih B. 33), patatia na u-sualh per te paren hère ne hyrié te ketij shkëkulhit préj ñe Frengu qi quhëj Cerbfer é i cili rhoj shume kohe prane Ali pashe Tépélenit, si siqal i topavé, nene émerin Ibrahim Manzur. Té ñe biblhe qe çpalhi permi Shqipérine si u-kthyé ne Paris, Ibrahim Manzuri thote sé Shqipetaret s' é dëshne patatén duke thene qe 'né s' jémi Freng é s' name dot ñe

